

Z historie časopisu Klinická onkologie

Prolog

Časopis *Klinická onkologie* se zrodil v letech 1976–1986, kdy byl Onkologický ústav **Výzkumným ústavem klinické a experimentální onkologie** (VÚKEO). V jeho čele stál prof. MUDr. Jaroslav Švejda, DrSc.

Jako dlouhodobý předseda České onkologické společnosti měl prof. Švejda dobrý přehled o stavu onkologie v Československu a rozhodl se v brněnském ústavu obnovit výzkum, který byl necitlivou reorganizací v minulosti utlučen. VÚKEO si dělal ambice získat v českých zemích podobné postavení, jako měl Výzkumný ústav onkologický v Bratislavě. K tomu potřeboval nejen dobře připravené onkology, ale také odpovídající materiální podmínky. Proto se zaměřil vedle špičkové přístrojové techniky také na přehlednou organizaci práce a vzájemnou efektivní spolupráci mezi jednotlivými odděleními a pracovišti.

Mladým nadaným lékařům a přírodovědcům Švejdy záměry nejen vyhovovaly, ale mnohé motivovaly k obětavým pracovním výkonům a k zajímavým i účelným osobním iniciativám.

Hned v roce Švejdyho nástupu bylo rozhodnuto, že se v Brně (obdobně jako v Bratislavě aj.) budou každoročně konat Brněnské onkologické dny, diskuzní platforma onkologů, kde by byla příležitost k okamžité publikaci novinek v oboru klinické onkologie i ve vědě a k rozvíjení smysluplné spolupráce mezi onkology – nejen domácími. Duší nových edukačních i léčebných programů byl tehdejší prim. MUDr. Zdeněk Mechl, CSc.

Příhodně se změnila pozice onkologie, *klinická onkologie byla uznána jako obor léčebně-preventivní péče* (1974) a také byla zřízena Katedra klinické onkologie (v rámci Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů v Praze a v Bratislavě), klinická onkologie se stala i nástavbovým specializačním oborem.

Koncem 70. let se ústav významně spojil do výzkumu, ověřování a zkoušení nových cytostatik – PLATINIDAM (1981)

a CYCLOPLATIN (1989), které uvedla na trh LACHEMA Brno.

Úvahy o potřebě soustavné a pokud možno rychlé informovanosti o moderních léčebných metodách onkologicky nemocných pacientů vedly k přesvědčení, že je obecně třeba zvýšit informovanost nejen klinických, ale také ambulantních lékařů. Prim. Mechl přišel s nápadem vydávat odborný časopis.

Brněnský ústav se postupně dostával do čela onkologie (v radioterapii, v chemoterapii, v onkochirurgii), a stal se i místem rozvoje onkologie nejen jako léčebné metody, ale i vědy. Stal se školicím pracovištěm pro onkology, na pracovišti prim. Mechla byla zahájena vědecká příprava několika lékařů. V roce 1976 začaly vycházet Listy VÚKEO, publikační aktivita ústavu byla finančně podporována brněnskou firmou LACHEMA.

Časopis **Chemoterapia Oncologica** ze začátku 80. let byl zamýšlen jako „nepravidelník“. Přinášel první informace o vývoji brněnského chemoterapeutika, které bylo vyrobeno ve spolupráci VÚKEO s LACHEMA Brno. Časopis byl tištěn fotoprintem v Kyjově (technicky vše obstarával Ing. Z. Bouša), tisk financovala LACHEMA. Velký zájem postupně vedl k tomu, že v dalších číslech byly uveřejněny i články mimoústavních lékařů, vč. příspěvků ze Slovenska. Později se zrodil návrh vydávat jednotlivá čísla zaměřená na jednotlivé diagnózy – tak vyšly v samostatném sešitovém vydání **Testikulární nádory, Melanom, Nádory mammy, Nádory plic, Cisplatina** – vše stále fotoprintem, s perokresbou Věry Fridrichové na obálce.

Časopis *Klinická onkologie*

Vzhledem k aktuálnosti obsahu byl o sešity velký zájem, proto se vydavatelé rozhodli pro řádný časopis – vyhovující potřebě praxe. Prim. Mechl, podporován vedoucím výzkumných laboratoří J. Kovaříkem i kolegy J. Němcem a A. Rejtharem, navrhl vydávat titul *Klinická onkologie*. Jako vše dobré a správné v našem domácím prostředí – jakoby „na kole-

nou“; redakci vedl Z. Mechl, organizační práci zastala sekretářka Slávka Haluzová a technické záležitosti nadále vyřizoval Z. Bouša.

První čísla *Klinické onkologie* vycházela ve spolupráci VÚKEO a KÚNZ Jihomoravského kraje, finanční podpora byla stále od LACHEMA. Časopis byl zamýšlen jako publikace nových informací.

J. Kovařík ho za redakci uvedl jako „*odbornou neperiodickou účelovou tiskovinu*“, která vznikla z potřeby šířit *nejnovější poznatky, zkušenosti, metodická doporučení, také prevenci a statě o sociální a psychické rehabilitaci nemocných. Rovněž by měl sloužit jako odborné fórum pro publikaci výsledků státních a rezortních výzkumů a pro jejich rychlý přenos do praxe.*

Od počátku měl sloužit také onkologům v terénu. Počítalo se i s články věnovanými prevenci a sociální i psychické rehabilitaci nemocných. Záměrem bylo, aby se stal i platformou pro publikování výsledků státních a rezortních výzkumů, aby byl jejich přenos do praxe co nejrychlejší. Členům onkologické společnosti byl rozesílán bezplatně.

První číslo *Klinické onkologie* bylo věnováno prof. MUDr. Zdeňku Dienstbierovi, DrSc., k jeho životnímu jubileu. Vyšlo v lednu 1986 pod redakčním ve-

dením J. Kovaříka a Z. Mechla. Náklad byl 1 000 kusů. Byl to integrující onkologický časopis, který současně naplňoval onkologický program Ministerstva zdravotnictví ČR upravený pro podmínky klinické onkologie. Původním záměrem zakladatelů bylo vydávat časopis 2–3× ročně v nákladu 1 000 kusů. Redaktoři ohlásili, že do budoucna budou usilovat o vydávání řádného periodika pod odbornou patronací České i Slovenské onkologické společnosti.

Od druhého ročníku se redakce také rozhodla, že jednotlivá čísla budou věnována vždy specifikované onkologické problematice, předem a včas ohlášené. To se dělo už od druhého čísla.

Redakční rada (první si zaslouží být jmenována: V. Foltýnová, J. Kopečný, E. Kropela, Z. Kudličková, T. Nebeský, B. Šopková, J. Žaloudík) si vyhradila právo jistě vnitřní recenze, chtěla rozhodovat o vhodnosti publikovaných příspěvků podle jejich odborné úrovně. Tématem pro následující druhé číslo druhého ročníku byl karcinom kolorekta, pro třetí karcinom mléčné žlázy. Sídlo redakce časopisu bylo v ústavu a je tomu tak dodnes. Stejně tak se stalo tradicí, že vedoucí redakční rady jsou lékaři z této instituce. První čísla vyšla ve formátu A5.

Od 3. ročníku (duben 1988) došlo k výrazné změně. Ústav byl převeden pod tehdy vzniklý Institut medicínského výzkumu Brno. Časopis se stává časopisem České lékařské společnosti J. E. Purkyně, čímž se Klinická onkologie zařadila mezi regulérní onkologická periodika. Formát se změnil na velikost A4, časopis byl tištěn na kvalitnějším papíře, což zvýšilo i kvalitu barevné obrazové dokumentace. Jeho vedoucím redaktorem byl tehdejší ředitel ústavu doc. MUDr. Bohumil Kašťák, CSc., vzhledem k novému vydavateli vyšel s označením Ročník 1 a byl ohlášen jako dvouměsíčník.

Cíle časopisu však zůstávaly stejné. Prioritou, jak uvedl předseda České onkologické společnosti V. Kubec v úvodním článku tohoto ročníku, je *odstranit informační roztržičnost, aktuálně informovat a nevynechávat žádnou z oblastí onkologického zájmu – epidemiologii nádorů, sekundární prevenci, screenin-
gové metody, klinickou diagnostiku, léčbu*

chirurgickou, radio- a chemoterapii, dispenzární metody, rehabilitaci i problémy sociální onkologie. Požadoval, aby si časopis zachoval náročný program i náročné cíle.

Od roku 1991 se stal opět vedoucím redaktorem Z. Mechl, řídil časopis až do svého odjezdu do Kuvajtu (1992). Předsevzal si zkvalitnit časopis; provedl změny v jeho obsahovém profilu, v redakční radě i ve stylu redakční práce, sestavil výkonnou redakční radu s osobní odpovědností. Redakce upravila strukturu časopisu a změnila i jeho grafickou podobu. Časopis zůstal pod patronací České i Slovenské onkologické společnosti. Po odchodu prim. Mechla do Kuvajtu se stal vedoucím redaktorem prim. A. Rejthar, výkonným redaktorem pak V. Fait.

Po rozdělení Československa (od 1. ledna 1993) se na poslání časopisu nic podstatného nezměnilo, došlo však ke změnám organizačním. Nadále trvala spolupráce se Slovenskou onkologickou společností (přeregistrovala se 1. 1. 1993), ale bylo stanoveno paritní zastoupení Slováků v redakční radě. Prioritou zůstala odborná úroveň časopisu, který nadále vychází pod patronací obou onkologických společností. Oficiálním jazykem časopisu se kromě češtiny staly i slovenština a angličtina. Bylo rozhodnuto o vydávání monotematických Supplement. Sídlo redakční rady zůstalo v Masarykově onkologickém ústavu. Vedoucím redaktorem zůstal A. Rejthar a v redakční radě se poprvé objevili členové ze zahraničí – S. Eckhardt z Budapešti, J. Klasterky z Bruselu, K. Kolaří z Zagrebu, M. Slavík z Kansas City. Časopis dostal přiděleno ISBN a souhrny prací z Klinické onkologie jsou od té doby zařazovány do Excerpta Medica – EMBASE.

V úvodníku 1/1993 prof. J. Kovařík píše: *Kvalita a výsledky jsou odrazem individuálních schopností a zodpovědnosti i teoretických znalostí a ochoty integrovat do vlastní činnosti nové přístupy a zkušenosti. Klinická onkologie se musí stát časopisem, který bude splňovat kritéria postgraduálního onkologického vzdělávání, musí zvyšovat informovanost, musí být platformou pro odborný dialog, kritiku*

i pro názorovou konfrontaci. A tak to platí podnes.

Devadesátá léta byla pro vývoj časopisu velmi důležitá a obtížná. Časopis se po uvolnění poměrů a zahájení privatizací potýkal jak s financemi, tak především s menším zájmem o publikování, takže součástí práce redakční rady bylo mnohdy shánění článků a přesvědčování potenciálních autorů. Můžeme být právem hrdi na to, že i v těchto dobách se nám podařilo vyhnout poklesu odborné úrovně. V oblasti technické a finanční situace časopisu, patří maximální zásluha Ing. Boušovi, který byl schopen i v rozbořených poměrech za cenu nesmírného osobního nasazení udržet výrobní cenu i grafickou úroveň časopisu na velmi slušné úrovni. Podařilo se i ustát pokusy o zpolitizování časopisu. V 90. letech se rodil i systém recenzí, který byl vytvářen opět na koleni, ale postupně, zvláště po opětovném zvýšení zájmu o publikace, po roce 2000 umožnil dosáhnout uznání ve formě přijetí časopisu do mezinárodní databáze MEDLINE v roce 2009. V roce 2008 těžce onemocněl dosavadní sekretář časopisu Z. Bouša a vydávání ročníku bylo dokončeno za ztížených podmínek v dosavadním vydavatelství AsP za vydatné pomoci V. Faita.

V roce 2009 bylo zvoleno nové vedení, šéfredaktorem se stal doc. MUDr. Vuk Fait, CSc., a jeho zástupcem doc. MUDr. Marek Svoboda, Ph.D. Původní poslání časopisu zůstalo zachováno, ale změnila se jeho grafická podoba, časopis přešel pod plně profesionální vydavatelství Medica Healthworld a.s., které později přešlo pod společnost Ambient Media a.s.

V současnosti je Klinická onkologie excerpována databázemi – MEDLINE/PubMed, SCOPUS, Bibliographia Medica Czechoslovaca a Indexem Copernicus. Vzhledem k jeho kvalitě dala Rada pro výzkum a vývoj vlády ČR Klinickou onkologii na seznam uznaných neimpaktovaných časopisů. Znamená to, že články v ní publikované jsou uznávány při doktorandském studiu i při získávání akademických hodností jako v časopisech s impakt faktorem. Redakce chce pro časopis získat impakt faktor, ale k tomu musí výrazně přispět i odborná veřejnost – jednou z podmínek totiž je, že

články z Klinické onkologie musí být citovány i v jiných časopisech.

V současné době zaznamenáváme zájem o náš časopis i v zahraničí, její míra je pochopitelně ovlivněna jazykem. Proto vítáme nyní se množící články v angličtině a velký důraz klademe na kvalitní souhrny.

Nedílnou součástí vědeckých periodik je v současné době i elektronická podoba, první pokusy o jakousi webo-

vou prezentaci se datují opět do začátku 90. let, opět původně amatérsky. Současná elektronická podoba, dostupná přes stránky České onkologické společnosti www.linkos.cz, nabízí většinu funkcí, které jsou běžné u odborných periodik.

Za 30 let urazila Klinická onkologie cestu od prvních nesmělých pokusů až k zavedenému odbornému periodiku s ambicemi o plné mezinárodní uznání.

Věříme, že náš časopis bude v zavedené cestě k dalšímu zkvalitňování a zlepšování nadále pokračovat, v čemž mu ale musí nejvíce pomoci jeho čtenáři a přispěvatelé.

Za časopis Klinická onkologie

*doc. PhDr. Věra Linhartová, CSc.
doc. MUDr. Marek Svoboda, Ph.D.
doc. MUDr. Vuk Fait, CSc.*